Anna Bruun,
neuvotteleva virkamies
työ- ja elinkeinoministeriö
15.2.2022

Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle; Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko (VNS 10/2021 vp)

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa linjataan valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaa ml. toimia, joilla julkinen valta turvaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Selonteko tähdentää yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallistumisoikeuksien vahvistamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön työvoiman maahanmuutto- ja kotouttamisyksikkö käsittelee työntekijöiden maahanmuuttoon ja kotouttamispolitiikkaan liittyviä tehtäviä. Kotoutumislain mukaisesti tavoitteena on tukea kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan sekä edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Ihmisoikeuspoliittisen selonteon tavoitteilla on siten vahva liittymäpinta sekä kotoutumisen edistämiseen että työvoiman maahanmuuttoon.

Osallisuuden ja yhdenvertaisten osallistumisoikeuksien vahvistaminen

Suomen maahanmuuttajaväestö kasvaa ja monimuotoistuu ja on tärkeää saada kasvava maahanmuuttajaväestö yhdenvertaisesti osalliseksi yhteiskuntaa. Maahanmuuttajien kantaväestöä heikompi työllisyysaste, etenkin naisten kohdalla, lapsiperheiden pienituloisuusaste, nuorten koulutuksellinen epätasa-arvo sekä rekrytointisyrjintä ovat useissa selvityksissä ja tutkimuksissa tunnistettu keskeisiksi kehittämiskohteiksi.

Näihin kehittämiskohteisiin vastataan kesäkuussa 2021 eduskunnalle annetussa kotoutumisen selonteossa. Selonteossa ehdotetaan kotoutumisen palveluiden järjestämisvastuiden selkeyttämistä ja tapoja maahanmuuttajien työllisyysasteen nostamiseksi ja kotoutumisen kokonaisvaltaiseksi edistämiseksi. Valmistelussa on painotettu, etteivät maahanmuuttajat työllisty ja kotoudu vain alkuvaiheen kotoutumispalveluin vaan keskeistä on huomioida heidän tarpeensa valtavirtapalveluita kehitettäessä. Kotoutumisen selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta tehdään kotoutumislain kokonaisuudistus, jota koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syyskaudella 2022.

Syrjivien rakenteiden purkaminen

Yhteiskunnassa esiintyvät asenteet vaikeuttavat maahanmuuttaneiden työllistymistä. Henkilöt, joiden nimi tai äidinkieli viittaavat taustaan Suomen ulkopuolella saavat kutsuja työhaastatteluihin selvästi muita hakijoita vähemmän, vaikka heidän

koulutuksensa, työkokemuksensa ja kielitaitonsa olisivat täysin samat[1]. Työelämän rasismin ja syrjinnän aktiivinen torjuminen on ihmisoikeuskysymys, joka tukee ihmisten mahdollisuuksia olla osallisina yhteiskunnassa sekä työllistyä ja edetä osaamistaan vastaaviin tehtäviin. Pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu tavoite luoda työelämän ohjelma lisäämään työnantajien rekrytointi- ja monimuotoisuusosaamista. Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoiman työelämän monimuotoisuusohjelman avulla edistetään täällä olevien maahanmuuttaneiden työllistymistä ja pyritään vaikuttamaan asenneilmapiiriin, mikä osaltaan lisää Suomen houkuttelevuutta osaavan työvoiman, kansainvälisten opiskelijoiden ja investointien kohdemaana.

Tasa-arvo, Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjuminen

Kotoutumisen selonteon esityksillä työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumisen vahvistamiseksi pyritään edistämään myös kotona lapsia hoitavien vanhempien, usein äitien osallisuutta työmarkkinoilla ja muussa yhteiskunnassa sekä tätä kautta tasa-arvoa.

Osana naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaa vuosille 2020–2023 on perustettu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen valtakunnallinen osaamiskeskittymä kunniaan liittyvästä väkivallasta. THL:een palkatun kunniaan liittyvän väkivallan vastaisen työn koordinaattorin tehtävänä on mm. huolehtia sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön sekä muiden keskeisten ammattiryhmien osaamisen kehittämisestä kunniaan liittyvän väkivallan erityiskysymyksistä sekä ylläpitää ja vahvistaa yhteisöjen kanssa tehtävää työtä. Lisäksi koordinaattori vastaa silpomisen vastaisen toimenpideohjelman jalkauttamisesta. Rahoitus koordinaattorin palkkaamiseksi tulee työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Vastuullinen työvoiman maahanmuutto

Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäiseminen on olennainen osa vastuullista työvoiman maahanmuuttoa. Tähän liittyen työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu ulkomaalaislain muutos, jonka perusteella työperusteisen hyväksikäytön uhrille voidaan myöntää oleskelulupa uuden työn hakemista varten tai oikeuttaa hänet työskentelemään ilman ammattialarajoitusta. Lakimuutokset tulivat voimaan 1.10.2021. Lain tehokasta toimeenpanoa tuetaan kouluttamalla Maahanmuuttoviraston ja työsuojeluhallinnon virkailijoita. Myös kausityöntekijöiden oikeusturvaa on parannettu lainsäädäntötoimin. Maatiloilla työskentelevillä kausityöntekijöillä on nyt mahdollisuus vaihtaa työnantajaa,

[1] Ahmad, A. (2019). Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.) Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta, TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. http://urn.fi/ URN:ISBN:978-952-327-487-7

ja luonnontuotteiden kerääjien oikeudet säälliseen kohteluun on kirjattu lakiin, jota työsuojeluviranomainen valvoo. Myös ulkomaisten työntekijöiden neuvontaa ja tiedotusta on kehitetty: neuvontapalvelu neuvoo monikielisesti työntekijän oikeuksista ja kausityöpuhelin on toiminnassa myös kesällä 2022.